

Ірина Півова

*Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка*

Ольга Васько

*Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка*

ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ У ДИСКУСІЇ: СУТНІСТЬ, РЕАЛІЗАЦІЯ

Анотація: У статті розкрито сутність технологій навчання у дискусії, продемонстровано можливості реалізації технології «Метод ПРЭС» при вивченні математики в початкових класах.

Ключові слова: інтерактивне навчання, технології навчання у дискусії, «Метод ПРЭС», математика, молодші школярі.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство зазнає суттєвих змін, які, в свою чергу, висувають нові вимоги й до системи освіти. Тому проблема виховання творчої та активної особистості, яка здатна мислити гнучко, залежно від ситуації є актуальною. Провідними завданням шкільної освіти на сьогодні є: створення сприятливих умов для виявлення та розвитку здібностей учнів, задоволення їх інтересів та потреб, розвиток навчально-пізнавальної активності і творчої самостійності.

При організації освітнього процесу, в умовах сьогодення, акцент робиться на застосуванні сучасних технологій і технологій соціально-активного навчання. Оскільки більшість ефективних змін здійснюється не в індивідуальному навчанні, а в груповому (додаткове джерело активності у формах взаємовідносин – взаємодія вчителя та учня), значний інтерес, в цьому плані, становлять технології інтерактивного навчання, зокрема технології навчання у дискусії.

Аналіз актуальних досліджень. Розробка елементів інтерактивного навчання розкрита в працях Ш. Амонашвілі, Є. Ільїна, С. Лисенкової В. Сухомлинського, В. Шаталова тощо. Як інноваційна педагогічна технологія розглядається в дослідженнях І. Дичківської, І. Зязюна, О. Пехоти, О. Пометун, Л. Пироженко тощо. У більшості праць науковці розкривають загальні засади інтерактивного навчання, характеризують інтерактивні технології, проте проблема реалізації цих технологій в освітньому процесі початкової школи залишається не вирішеною.

Мета статті – розкрити сутність технологій навчання у дискусії, продемонструвати можливості реалізації при вивченні математики в початкових класах.

Виклад основного матеріалу. У педагогічному словнику інтерактивне навчання (*від лат. Interaction* – взаємодія) трактується як навчання, побудоване на взаємодії учнів з навчальним оточенням, навчальним середовищем, що служить сферою засвоєння знань [1, с. 48]. Отже, суть інтерактивного навчання полягає в тому, що освітній процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх його учасників (учнів і вчителя). При такому навчанні вчитель і учні виступають рівноправними суб'єктами освітнього процесу.

Технології навчання у дискусії є важливим засобом пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання, оскільки дискусія – широке публічне обговорення спірного питання. Вона значною мірою сприяє розвитку критичного мислення, дає можливість визначити власну позицію, формує навички відстоювати власну думку, поглиблює знання з проблеми, що обговорюється. Сучасна дидактика визнає велику освітню і виховну цінність дискусій.

Досвід використання дискусії у навчанні дає змогу сформулювати деякі головні організаційно-педагогічні умови, які є спільними для будь-яких різновидів дискусії [3, с. 48]:

- проведення дискусії необхідно починати з висунання конкретного дискусійного питання (тобто такого, що не має однозначної відповіді і передбачає різні варіанти розв'язання, зокрема протилежні);
- не слід висувати питання на кшталт: хто правий, а хто помиляється в тому чи іншому питанні;
- у центрі уваги має бути ймовірний перебіг дискусії (Що було б можливим за того чи іншого збігу обставин? Що могло статися, якби..? Чи були інші можливості, способи, дії?);
- усі вислови учнів мають стосуватися обговорюваної теми;
- вчитель має виправляти помилки і неточності, яких припускаються учні, та спонукати учнів робити те саме;
- усі твердження учнів мають супроводжуватись аргументацією, обґрунтуванням, для чого учитель ставить питання на зразок: «Які факти свідчать на користь твоєї думки?», «Як ти міркував, щоб дійти такого висновку?»;
- дискусія може вирішуватись як консенсусом (прийняттям узгодженого рішення), так і збереженням існуючих розбіжностей між її учасниками.

Нові підходи до початкової освіти надають широкі можливості для реалізації технологій навчання у дискусії. Такими є: «Метод ПРЕС», «Обери позицію», «Зміни позицію», «Безперервна шкала думок», «Дискусія», «Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу», «Дебати» [4, с. 49].

З технології «Метод ПРЕС» розпочинається робота з вироблення в учнів уміння дискутувати, її використовують під час обговорення дискусійних питань та під час вправ, у яких потрібно зайняти й чітко аргументувати визначену позицію з обговорюваної проблеми. Метод навчає учнів виробляти й формулювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стислій формі, переконувати інших [4, с. 51].

Пометун О. зазначає, що технологію «Метод ПРЕС» можна застосувати до будь-якої проблеми за умови дотримання чотирьох етапів [4, с. 51]:

- ✓ висловіть свою думку, поясніть, у чому полягає ваша точка зору (починаючи зі слів: я вважаю, що...);
- ✓ поясніть причину виникнення цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази (починаючи зі слів: оскільки...);
- ✓ наведіть приклади, додаткові аргументи на підтримку вашої позиції, а також факти, що демонструють ваші докази (...наприклад...);
- ✓ узагальніть свою думку (зробіть висновок, починаючи зі слів: Отже, таким чином...).

Пропонуємо, реалізацію технології при вивченні математики в початкових класах.

Підготовка до проведення. На дошку прикріплюється схема [2, с. 61]:

1. Позиція – «Я вважаю, що...».
2. Обґрунтування – «Тому, що...».
3. Приклад – «Наприклад, ...».
4. Висновок – «Отже, ... таким чином ...».

Починаючи працювати з цією технологією, звертаємо увагу дітей, як користуватися схемою. Наводячи приклад реалізації кожного із її етапів. Пояснюємо, щоб висловити власну позицію з дискусійного питання починайте зі слів «... я вважаю, що ...». Далі слід обґрунтувати причину появи такої думки, позиції, тобто пояснити на чому ґрунтуються докази. Обґрунтування починайте зі слів «... тому, що ...». Окрім цього, слід навести приклади, додаткові аргументи на підтримку своєї позиції, навести факти, які демонструють ваші докази. Починайте робити це зі слів «... наприклад ...». І обов'язково слід узагальнити свою думку, тобто зробити висновок. Зробіть це починаючи зі слів «Отже, ... таким чином ...».

Мета використання технології. Виробити вміння займати позицію, формулювати аргументи, висловлювати думки з дискусійного питання у виразній і стислій формі, переконувати інших.

Організація діяльності. При вивченні теми у 2 класі «Додавання двоцифрових чисел з переходом через розряд», на одному із уроків узагальнення, ставимо дітям дискусійне питання: «Чи правильним є твердження, що суму двоцифрових чисел можна знайти тільки способом порозрядного додавання?». Пропонуємо висловити думки з цього питання спираючись на схему.

Прикладами виконання завдання можуть бути такі:

1 варіант виконання. **Я вважаю, що** знайти суму двоцифрових чисел можна й іншим способом, **тому, що** можна спочатку до першого доданка додати десятки другого доданку і до знайденого результату додати одиниці другого доданка. **Наприклад,** знайти суму чисел 37 і 58 можна так: спочатку до 37 додати 50, це буде 87, а потім до цього результату додати 8. $87+8=95$. **Отже,** знайти суму двоцифрових чисел можна й іншим способом, способом послідовного додавання.

2 варіант виконання. **Я вважаю, що** знайти суму двоцифрових чисел можна й іншим способом, **тому, що** можна округлити один із доданків до більшого круглого числа; знайти суму цих чисел; від суми відняти стільки одиниць на скільки більше додали. **Наприклад,** знайти суму чисел 47 і 38 можна так: число 47 округлюємо до числа 50; $50+38=88$; дивлюсь на скільки більше додали $50-47=3$; від 88 віднімаємо 3, буде 85. **Отже,** знайти суму двоцифрових чисел можна й іншим способом, способом округлення.

Окрім цих варіантів, учні можуть ще назвати спосіб додавання числа частинами.

Аналогічне питання можна поставити при вивченні теми «Віднімання двоцифрових чисел з переходом через розряд»: «Чи правильним є твердження, що різницю двоцифрових чисел можна знайти тільки способом порозрядного віднімання?».

При роботі над задачами також доречно застосовувати «Метод ПРЕС». В 1 класі після ознайомлення із задачами на знаходження суми і остачі, можна поставити дітям питання такого характеру: «Чи правильним є твердження, що

всі задачі в яких у запитанні є слово залишилося розв'язуються дією віднімання?»

У цьому разі варіант обґрунтування може бути таким: «**Я вважаю, що** якщо в запитанні задачі є слово залишилося, задача розв'язується дією віднімання, **тому, що** залишилося це завжди менше, ніж було, а менше число знаходимо дією віднімання. **Наприклад**, у Оленки було 10 гривень, вона купила булочку за 7 гривень. Скільки грошей залишилося у Оленки? Бачимо, що шукане число менше, тому виконуємо дію віднімання. $10-7=3$ (грн) – залишилося. **Таким чином**, якщо в запитанні задачі є слово залишилося вона розв'язується дією віднімання.»

Працюючи над задачами в 1 класі, можна поставити ще таке дискусійне питання: «Чи правильним є твердження, що якщо в умові задачі є слова «полетіли», «з'їли», «відрізали» вони розв'язуються дією віднімання?»

У цьому разі більшість дітей погодиться з цим твердженням. Обґрунтовуючи свою думку так: «**Я вважаю, що** якщо в умові задачі є слова «полетіли», «з'їли», «відрізали», задача розв'язується дією віднімання, **тому, що** коли «полетіли», «з'їли», «відрізали», то залишиться менше, ніж було, а менше число знаходимо дією віднімання. **Наприклад**, на годівниці сиділо 7 пташок, 2 полетіло. Скільки пташок залишилося? Бачимо, що шукане число менше, тому виконуємо дію віднімання. $7-2=5$ (пт.) – залишилося. **Таким чином**, якщо в запитанні задачі є слова «полетіли», «з'їли», «відрізали», задача розв'язується дією віднімання.»

Якщо всі діти погодяться з твердженням, то вчитель включається в дискусію і відповідно до правил обґрунтовує власну позицію: «**Я вважаю, що** не всі задачі в умові яких є слова «полетіли», «з'їли», «відрізали» розв'язуються дією віднімання, **тому, що** слід дивитися на запитання задачі. Може запитуватися скільки всього полетіло, або всього з'їли, або всього відрізали. А якщо всього це більше, а більше число знаходимо дією додавання. **Наприклад**, Спочатку полетіло 7 птахів, потім ще 2 птахи. Скільки всього птахів полетіло? Задача розв'язується дією додавання, оскільки всього полетіло, це більше

число. $7+2=9$. **Таким чином**, якщо в умові задачі є слова «полетіли», «з'їли», «відрізали», то вони не завжди розв'язуються дією віднімання, необхідно ще дивитися і на запитання задачі.»

Коли учні засвоять етапи технології «Метод ПРЕС», її можна використовувати на всіх уроках у початкових класах, оскільки це привчає учня до аргументованого, виразного, стислого і переконливого висловлювання своїх думок.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вимогою часу є застосування сучасних технологій навчання, зокрема технологій інтерактивного навчання. Чільне місце серед технологій інтерактивного навчання, яка відноситься до технологій навчання у дискусії посідає «Метод ПРЕСС», який дозволяє виробити у дитини уміння висловлювати думки, обґрунтовувати її у виразній і стислій формі.

Перспективу дослідження вбачаємо у розкритті особливостей реалізації інших інтерактивних технологій при вивченні математики в початкових класах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Інтерактивні технології: теорія та методика : Посібник для викладачів ПТУ, коледжів та всіх тих, хто цікавиться застосуванням інтерактивних технологій у навчальному процесі задля його вдосконалення [Електронний ресурс] / Колектив авторів О. І. Пометун, Н. С. Побірченко, Г. І. Коберник, О. А. Комар, Т. А. Торчинська. – Умань-Київ-2008. – Режим доступу:https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/377/1/interakt_tehn_teor_met.pdf
3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: Теорія, досвід: метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.П.Н., 2002. – 136 с.

4. Пометун О. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання /
О. Пометун, Л. Пироженко – К.: А.С.К., 2004 – 192 с.